

gangsmaaden ved en saadan foreligger der flere Forslag. Fælles for dem alle er, at de bygger paa Træ som Brændselsmateriale. Forslag er fremsat af *John Häggqvist*, Helsingfors, fra den raadgivende Ingeniør ved den svenske eldbegängelseforeningen, *Kurt Jeanson*, og fra den danske Ingeniør *Markussen*, der har konstrueret Flertallet af Incineratorer i Danmark i de senere Aar. Jeg skal her kun komme ind paa Markussens Forslag, der i hvert Fald er det mest enkle.

Hr. Markussen tænker sig Sagen løst ved at stable Stammer og Grene op omkring et Antal Lig, hvorefter det hele dækkes til med Jord som ved Miler til Fremstilling af Trækul. Derved kan man blive Herre over Forbrændingens Hastighed, saa Processen kan udføres uden generende Lugt og Røg. Temperaturen vil være højere end i en Incinerator i et Krematorium, og ved at regulere Lufttilførslen saaledes, at Trækullene ogsaa forbrænder, vil der blive et stort Varmeoverskud til Ligenes Forbrænding, hvilket kan være nyttigt, da man maa regne med, at disse er særlig vandholdige. — Specielt for Finland gælder, at der der findes mange, der har Erfaring i at passe Miler, og at der er nok af Træ.

Imidlertid sluttede Krigen i Finland den 13. Marts. Ligene blev paa den russiske Side af den nye Grænse, og Spørgsmaalet faldt saaledes af sig selv bort for Finlands og (formentlig) for Nordens Vedkommende.

Men det engang rejste Spørgsmaal har givet Anledning til, at man i Sverrig stadig arbejder ihærdigt med Sagen, saa man er parat, hvis Ulykken ogsaa skulde komme over dette Land. En transportabel Incinerator er konstrueret. Den vil koste 7 à 8000 Kr., og nogle Stykker af dem vil sikkert snart blive byggede.

England har intet foretaget sig for i højere Grad end ellers i Fredstid at kunne brænde faldne Civile eller Militære, og det samme gælder Tyskland, hvor man henviser til, at enkeltvis Døde kan kremes i de i Tyskland talrigt forekommende Krematorier (Kre-

matoriedækningen i Tyskland naar dog langt fra op paa Højde med Krematoriedækningen i Schweiz eller Danmark).

Krig rejser iøvrigt Muligheden af, at Bruugen af Krematorierne vanskeliggøres baade i krigsførende og ikke-krigsførende Lande ved Mangel paa det sædvanlige Brændselsmateriale (Gas, Olie eller Koks). Denne Vanskelighed er allerede til Stede i Sverrig, men den tidligere omtalte dygtige Ingeniør Kurt Jeanson har løst Spørgsmaalet, saa der kan fyres med Træ, selv om Incineratoren er beregnet til at opvarmes med Gas, Olie eller Koks. Og det har vist sig, at det baade gaar fortrinligt og med ringe Omkostninger.

Om eldbegängelser under kriget i Finland

Af Disponent John Häggqvist, Helsingfors

Redan förrän de första bomberna kreverade i Helsingfors gavs order från gasverket att stänga gasen vid flygalarm. Då vår incinerator eldas med gas och alarman någon gång kunde uppgå ända till sju på en dag och varje alarm dessutom kunde räcka tiotal, kan man lätt föreställa sig huru eldbegängelserna försiggingo. Jag vill härmed icke antyda att någon pietetslöshet eller någon oriktighet förekom, men då gasen måste släckas för längre eller kortare tid, varunder ugnen kan delvis kallna och ånyo tändas för att fortsätta eldbegängelsen, kunde en förrättning taga ända till sju timmar i anspråk. I ett fall måste eldbegängelsen, som begynte kl. 9.30, avbrytas flere gånger och kunde slutföras först följande dag kl. 13. Under kriget utförde vi 77 eldbegängelser och dessa avbrötos av omkring 70 luftalarm. Lyckligtvis blev krematoriet oskadat trots att det flere gånger såg nog så hotande ut.

Jordfästningskapellet måste vi stänga först och främst med anledning av bombfaran men även på grund av frysningsrisk i vattenled-

ningssystemet, och bårhuset uppläts i stället för jordfästningarna. Vintern var som känt ovanligt kall och bränsletilldelningen så liten, att det ej skulle ha räckt till att hålla temperaturen över fryspunkten, ifall icke dörrar och fönster hållits stängda och väl stoppade och klistrade.

Under januari läto vi i samråd med folkskyddsmyndigheterna inrätta ett bombskydd under det yttre kolumbariet, så att den menighet, som samlades till jordfästningarna i bårhuset, hade en tillflykt under alarman. För krematoriepersonalen fanns ugnsrummet att tillgå som bombskydd, nedsprängt i berget som det är. Kansliet flyttades även från stadens centrum ut till krematoriet.

Att anskaffa urnor under kriget visade sig vara lättare än man kunnat förutsätta. Det material, som var svårast att anskaffa, var naturligtvis koppar, men den enda firma som tillverkar kopparurnor här kunde vid krigets början förse oss med sådana för ung. två månader framåt och senare har ett tillfälligt parti kopparplåt erhållits så att vi kunnat tillfredsställa efterfrågan. Vad fajans-, marmor- och keramikurnor beträffar, så har

Fig. 232-33.
Urnegrav med Asken af Ofre for Krigen.
Sanduddskirkegaarden i Helsingfors 1940.
(Jvf. Fig. 12).

någon svårighet att erhålla dem icke yppats.

En omständighet, som vållade bekymmer, var krematoriepersonalens minskning till följd av inkallelse till militärtjänst. Visserligen inkallades endast en man, men då vi ha blott två fackkunniga, var det nog för att arbetet skulle stagnera på någon punkt. Vi vände oss slutligen till Svenska Eldbegängelse Föreningen, som med utomordentlig beredvillighet omedelbart ställde en man till förfogande. Emellertid slöts freden just dessa dagar så att vi icke behöfve använda oss av det tillmötesgående anbudet.

Som känt gäller i Finland ännu den föräldrade bestämmelsen att envar, som önskar eldbegängelse efter döden, skall förordna därom under livstiden. Enligt förordningen av den 11. dec. 1931 är universitetets anatomiska inrättning dock berättigad att låta anatomiliken undergå eldbegängelse utan att behöva tillämpa denna bestämmelse, ej häller paragrafen ang. särskild dödsattest. Under och efter kriget ha myndigheterna ang. stupade godtagit ett av prästerskapet utfärdat ämbetsbetyg där, i dödsorsaken angivits som stupad, gällande detta betyg såväl som identitets- som dödsattest. Ser man detta mot bakgrunden av vår onödigt fordrande förordning, infinner sig osökt tanken att eldbegängelse mycket väl tycks låta sig utföra utan de stränga restriktioner, som lagen påbjuder. Visserligen råder undantagsförhållanden, men om faran för missbruk verkligen är så stor som vederbörande misstänker, så finnes den till även under exceptionella omständigheter och just då kanske i ännu högre grad än annars.

I samband med kriget framträdde även en fråga, som, fast den ej hade direkt sammanhang med vårt krematorium, dock skulle berört föreningens uppgift ifall gränserna mot Ryssland hade blivit de gamla, näml. massbränning av stupade. Saken diskuterades per korrespondens mellan S. F. S:s experter läroverksadj. Övden och dipl. ing. Jeanson samt förf., men sköts åt sidan såsom icke vidare aktuell då fred slöts och alla de stupade blevo på den ryska sidan av den nya gränsen. Ur korrespondensen framgick bl. a. att från Danmark framlagts ett förslag om ett system i form av tjärmila, övertäckt med trä och torv. Från Sverige framkom ett förslag till transportabel incinerator, som eventuellt skulle åtfölja någon ambulans. Då massan av stupade emellertid var oerhörd stor, gällde här att få en effektiv massbränning till stånd. Förf. gjorde därför upp ett förslag till brandgravar, som i grupper om tio skulle byggas på tio olika uppsamlingsplatser i de områden, där man

visste att större antal döda funnos. Kostnaderna för dessa gravar kunde hållas inom rimliga gränser genom den enkla konstruktionen: ett dike, öppet i båda ändar, med roster och askkanal i botten. Enligt min beräkning skulle 300.000 lik kunnat brännas på en månad och detta borde ung. motsvarat behovet och den fordran på snabbhet som i detta fall måste uppställas. Frågan förföll dock som redan nämndes. Den transportabla incineratorn kunde kanske däremot användas i propagandasyfte på orter där krematorium icke finnes.

Huru sedan förfarits med de stupade på de förra valplatserna har jag mig icke bekant.

Jag vill här begagna tillfället att uttala vår förenings och min varma tacksamhet för alla de bevis på deltagande och hjälpsamhet som kommo oss till del från eldbegängelsevännerna i Norden, erkännerligen Sverige, under vår hemsökelses tid.

Klockringning med radiogrammofon

Af Bergsingenjör Kurt Jeanson, Stockholm

Under den hårda järntid, som nu råder, då klockmalmen är synnerligen dyrbar och måhända ändock en dag måste omsmältas för ett annat, vanhelgande ändamål, vilja vi likväl icke gärna uddvara klangen av den ädla malmen. Detta behöva vi heller icke! Till och med om malmen skulle göras till granater och utsända ett ljud, vitt skilt från det, vartill den vigts, kan vi dock få klangen av klockor. Ja, vi kan få höra klangen av just de klockor, som vi kanske en gång hållit kära, få höra ljudet av hembygdens klockor ringa över vår bår, när slakten samlas kring denna.

* * *

Vid Svenska Eldbegängelseföreningens krematorium i Stockholm förefanns sedan gammalt ett stort behov av kyrkklockor för jordfästningsringning. Närmaste kyrka låg på motsatt sida av den stora kyrkogården